Međunarodno privatno pravo

Vežbe_II nedelja

Predmetni nastavnik: Prof. dr Žaklina Spalević

e-mail: zspalevic@sinergija.edu.ba

Pojam, predmet i naziv MPP

- **Vežba 1.**
- U čemu se sastoji zadatak međunarodnog privatnog prava?
- Na koji način zadatak međunarodnog privatnog prava određuju, s jedne strane zakoni SR Nemačke i Austrije, a s druge strane Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja?

Pojam, predmet i naziv MPP

Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja

Član 1.

Ovaj zakon sadrži pravila o određivanju merodavnog prava za statusne, porodične i imovinske, odnosno druge materijalnopravne odnose sa međunarodnim elementom.

Ovaj zakon sadrži i pravila o nadležnosti sudova i drugih organa Savezne Republike Jugoslavije za raspravljanje odnosa iz stava 1. ovog člana, pravila postupka i pravila za priznanje i izvršenje stranih sudskih i arbitražnih odluka.

Pojam, predmet i naziv MPP

Uvodni zakon za Građanski zakonik Nemačke od 18. Avgusta 1896

Prvi deo: Opšte odredbe

Druga glava. Međunarodno privatno pravo

Prvi odeljak. Određivanje merodavnog prava

Član 3.

Opšte odredbe o određivanju merodavnog prava

(1) Kod činjeničnog stanja koje je povezano sa pravom strane države odredbe koje slede su pozvane da odrede koji je pravni poredak merodavan (međunarodno privatno pravo). Upućivanje na materijalnopravne odredbe odnosi se na pravne norme merodavnog pravnog poretka uz isključenje onih o međunarodnom privatnom pravu.

Pojam, predmet i naziv MPP

Savezni zakon Austrije od 15. juna 1978. godine o međunarodnom privatnom pravu

Odeljak I

Opšte odredbe

Para. 1.

(1) Činjenična stanja sa stranim elementom u privatnopravnim odnosima se podvrgavaju primeni onog pravnog poretka sa kojim postoji najtešnja povezanost.

(2) Posebna pravila o određivanju merodavnog prava koja su sadržana u ovom Zakonu o određenju merodavnog prava (kolizione norme) treba shvatiti kao izraz ovog principa.

Pojam, predmet i naziv MPP

- **Vežba 2.**
- U primerima koji slede definisati pravne odnose i pojavne oblike stranog elementa.

Privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti

- **Primer 1.**
- Državljanin Nemačke i državljanka Republike Srpske su zaključili brak u Nemačkoj. Na osnovu izjava datih prilikom zaključenja braka, nose zajedničko prezime Klaus. Prvih godina braka živeli su u Švajcarskoj, a poslednjih par u Republici Srpskoj, gde se ona obraća advokatu sa zahtevom da pokrene postupak za razvod braka.
- U zahtevu za razvod braka navela je da je zajednica života sa njenim suprugom raskinuta i da više ne može da se uspostavi budući da njen suprug već 2 godine živi odvojeno od nje u vanbračnoj zajednici sa drugom ženom, takođe nemačkom državljankom.
- Na osnovu podnetog zahteva, njen advokat podnosi tužbu za razvod braka stvarno i mesno nadležnom sudu u Republici Srpskoj.

Privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti

- **Primer 2.**
- Bračni par iz Republike Srpske sa svojim sinom jedincem živi i radi u Grčkoj. Njihov sin za svoj 18-ti rođendan dobija stan u Atini. Nažalost, duševno oboleva ubrzo nakon svog rođendana i pod uticajem svoje bolesti počinje da živi nedolično i da svu svoju zaradu vikendom troši na kocki. Takva novonastala situacija navodi njegove roditelje da se obrate nadležnom organu u Atini sa zahtevom da se njihovom sinu postavi staralac, te da se nad njim produži vršenje roditeljskog prava.

Privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti

- **Primer 3.**
- Bračni par sa svoje troje dece, svi švedski državljani, dugo godina živi i radi u Bijeljini. Nakon punoletstva, njihov najstariji sin se zaposlio u jednoj fabrici mesa. Nažalost, samo posle par meseci od dana zaposlenja, poginuo je u nesreći koja se dogodila na radu.
- Zaostavštinu poginulog sina čine novac na štednoj knjižici jedne banke u Bijeljini i stan u Stokholmu.
- S obzirom da poginuli sin nije bio oženjen i da iza sebe nije imao dece, njegovi roditelji traže od banke da im isplati novac koji se nalazi na njegovoj štednoj knjižici. Međutum, banka to odbija, tražeći od njih da se rešenjem ostavinskog suda legitimišu kao naslednici svog poginulog sina.

Privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti

- **Primer 4.**
- Pred sudom u Republici Srpskoj vodi se ostavinski postupak iza ostavioca – državljanina Republike Srpske, koji je za sobom ostavio dva sina. Jedan od njih je državljanin Republike Srpske, dok je drugi strani državljanin.
- Budući da je u ostavinskom postupku jedan od sinova (državljanin Republike Srpske) izneo tvrdnju da je njegov polubrat (strani državljanin) nedostojan na nasleđivanje jer je pre 2 godine pokušao da njihovog oca liši života, i to sa umišljajem, upućen je na parnicu da to i dokaže.
- Iznete tvrdnje ostaviočev sin stranog državljanstva nije negirao ali je pri tom izneo činjenicu da mu je ostavilac taj pokušaj ubistva oprostio u formi zaveštanja.

Privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti

- Međutim, sin državljanstva domaće države navodi da su se činjenice vezane za oprost na koje se njegov polubrat poziva dogodile u jednoj od država u inostranstvu u kojoj su njegov otac i polubrat živeli neko vreme i da pravo te strane države ne poznaje oproštaj nedostojnosti za nasleđivanje.

  ? **Da li su činjenice koje su se desile u inostranstvu od uticaja na određenje merodavnog prava i da li one daju povoda sukobu zakona?**

Privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti

- **Primer 5.**
- U saobraćajnom udesu automobila registrovanog u Republici Srbiji i automobila registrovanog u Nemačkoj, državljanin Republike Srbije je pretrpeo teške telesne povrede. Saobraćajni udes je izazvan krivicom vozača automobila registrovanog u Nemačkoj, a inače državljanina Republike Srbije koji ima prebivalište u Švajcarskoj.
- U prekršajnom postupku koji se vodi pred sudom u Beogradu, sudija za prekršaje izriče štetniku zaštitnu meru oduzimanja vozačke dozvole u trajanju od 3 meseca. Izrečenoj zaštitnoj meri se protivi vozač automobila registrovanog u Nemačkoj, navodeći da nije prekoračio brzinu više od 50 km/h od dozvoljene, kada je po nemačkom pravu predviđeno obavezno oduzimanje vozačke dozvole.

? **Da li sud u Beogradu može u ovom slučaju da primeni strano pravo?**

Element inostranosti

- **Vežba 3.**
- Da li citirane zakonske odredbe određuju koji je element inostranosti u građanskopravnom odnosu relevantan?
- Šta se podrazumeva pod pojmom "relevantnost" stranog elementa?

Element inostranosti

- **Vežba 4.**
- Prodavac i kupac, obojica državljani Republike Srpske, u Mađarskoj zaključuju ugovor o prodaji automobila marke "Citroen C4“, 2007. godište, proizvedeno u Francuskoj. U sporu, kupac – sa prebivalištem u Banja Luci, protiv prodavca – sa prebivalištem u Bijeljini, zahteva smanjenje ugovorne cene pozivajući se na primenu francuskog materijalnog prava, budući da je automobil proizveden u Francuskoj. Sa svoje strane, prodavac tu činjenicu smatra irelevantnom tvrdeći da nema osnova za primenu francuskog materijalnog prava u postupku koji se vodi pred sudom u Bijeljini.

  ? **Ko je u pravu – prodavac ili kupac?**

  ? **Kako bi postupio sud u Bijeljini u situaciji da je ugovor o prodaji automobila bio zaključen u Francuskoj, a kako u situaciji da je kupac bio dužan da isplati ugovornu cenu u Mađarskoj (kao mestu zaključenja ugovora) u stranoj valuti?**

Element inostranosti

- **Vežba 5. – Činjenice nastale u inostranstvu**
- **Primer 1. koji proizilazi na osnovu obrazloženja odluke Vrhovnog suda Srbije Gž 366/89 od 18.4.1989, Sudska praksa 1991, str. 36**
- Nakon razvoda braka između bračnih partnera, njihovo zajedničko dete – sin se poverava na negu, čuvanje i vaspitanje majci, a otac se obavezuje na plaćanje doprinosa za njegovo izdržavanje. Ubrzo nakon toga, razvedeni bračni partneri odlaze na privremeni rad u Austriju. Majka sa sobom u Austriju vodi i maloletno dete.
- Otac, koji je odlukom suda u obavezi da plaća izdržavanje za maloletnog sina, odbija da isto daje, odnosno plaća u austrijskim šilinzima, smatrajući da isto treba da plaća u valuti svoje zemlje (zemlje čiji je državljanin). Budući da majka insistira na plaćanju izdržavanja u valuti zemlje u kojoj su oboje na privremenom radu i u kojoj njihov maloletni sin živi i školuje se, dolazi do spornog odnosa među njima.

Element inostranosti

- U pokrenutom postupku su utvrđene ukupne potrebe maloletnog deteta s obzirom na uzrast i prilike sredine u kojoj ono boravi, kao i materijalne mogućnosti njegovih roditelja. Tako je utvrđeno da tužilac ostvaruje zaradu od 15.000 austrijskih šilinga, a tužena zaradu od 6.500 austrijskih šilinga mesečno. Takođe je utvrđeno da nemaju drugih obaveza u pogledu izdržavanja.

  ? **Rešiti nastali spor – Da li je roditelj kome dete nije povereno pri razvodu braka, dužan da plaća doprinos za njegovo izdržavanje <u>u valuti zemlje u kojoj ostvaruje svoju zaradu</u>, a u skladu sa potrebama maloletnog deteta, s obzirom na uzrast i prilike u kojima ono boravi i materijalnim mogućnostima njegovih roditelja, ili <u>u valuti svoje zemlje</u>, odnosno zemlje čiji je državljanin.**

Element inostranosti

- **Primer 2. koji proizilazi na osnovu obrazloženja odluke Vrhovnog suda Srbije Rev. 2186/88, Sudska praksa 1990, str. 41**
- Dana 21. oktobra 1982. godine na benzinskoj pumpi u Boru je došlo do oštećenja tužiočevog vozila od strane tuženikovog osiguranika S. A. iz Bora, tako što je isti nepropisno zaustavio svoje teretno vozilo kojim je upravljao, a koje je vlasništvo "Centroistoka" iz Bora. S obzirom da se u tom periodu tužilac nalazio na privremenom radu u Austriji, tamo je i izvršio opravku svog putničkog automobila, te po tom osnovu platio iznos od 23.219 austrijskih šilinga. Iz tog razloga je po priloženim računima tražio naknadu štete u stranoj valuti.
- Prema stanovištu prvostepenog suda tužiocu u smislu člana 5. Odluke o naplati premije i plaćanju naknada štete i drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja i reosiguranja pripada pravo na naknadu štete u valuti kojom je popravku svog automobila platio prema priloženim računima.

Element inostranosti

- Okružni sud je pošao od člana 395. Zakona o obligacionim odnosima prema kojoj – Ako novčana obaveza glasi na plaćanje u nekoj stranoj valuti ili zlatu, njeno ispunjenje se može zahtevati u domaćem novcu prema kursu koji važi u trenutku ispunjenja obaveze. Polazeći od pomenute odredbe, okružni sud je našao da tužiocu pripada dinarska protivvrednost označenog valutnog iznosa. Kako je, pak, tužilac od zahteva za isplatu dinarske protivvrednosti naknade odustao, to je preinačenjem prvostepene presude tužbeni zahtev kao neosnovan odbio.

  ? **Razmotrivši predmet spora kod ocene navoda iz izjavljenje revizije, Vrhovni sud nalazi da je pravno stanovište opštinskog i okružnog suda pogrešno. Objasniti zašto.**

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

- **Vežba 6.**
- U primerima koji slede, a na osnovu datih izvoda iz odgovarajućih pravnih propisa, odgovoriti na postavljena pitanja.

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja

Član 11.

Ako lice koje je državljanin Savezne Republike Jugoslavije ima i državljanstvo neke druge države, za primenu ovog zakona smatra se da ima samo državljanstvo Savezne Republike Jugoslavije.

Ako lice koje nije državljanin Savezne Republike Jugoslavije ima dva strana državljanstva ili više stranih državljanstava, za primenu ovog zakona smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i u kojoj ima prebivalište.

Ako lice iz stava 2. ovog člana nema prebivalište ni u jednoj državi čiji je državljanin, za primenu ovog zakona smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i s kojom je u najbližoj vezi.

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

Član 17.

Pripadnost pravnog lica određuje se po pravu države po kome je ono osnovano.

Ako pravno lice ima stvarno sedište u drugoj državi, a ne u onoj u kojoj je osnovano i po pravu te druge države ima njenu pripadnost, smatraće se pravnim licem te države.

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

- **Primer 1.**
- Momak sa državljanstvom Republike Srpske i Izraela, i devojka sa španskim državljanstvom rešili su da zaključe brak u Bijeljini. Prema pravu države Izrael nije dozvoljeno sklapanje brakova između lica različite veroispovesti.

  ? **Kako će postupiti matičar u Republici Srpskoj?**

  ❖ Napomena: pretpostaviti da je koliziona norma za zaključenje braka Španije i Izraela ista kao na području Republike Srpske.

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

- **Primer 2.**
- Jedno fizičko lice kao državljanin Republike Srpske i jedno pravno lice sa stvarnim sedištem u Švajcarskoj, osnovali su ugovorom d.o.o. i upisali ga u odgovarajući registar na području Republike Srpske. Statutom društva je predviđeno da je društvo osnovano radi izvođenja građevinskih radova, pre svega, u Rusiji. Takođe, shodno Statutu društva, društvom upravlja upravni odbor od tri člana, pri čemu su dva člana sami osnivači, dok je za trećeg člana, predsednika Upravnog odbora imenovan državljanin Republike Srpske sa prebivalištem u Beču. Statutom je predviđeno da upravni odbor, po pravilu, zaseda i donosi odluke u Beču.

  ? **Odrediti nacionalnu pripadnost d.o.o.**

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

- **Vežba 7.**
- Državljanin Republike Srbije odlazi na privremeni rad u Švajcarsku. Zapošljava se kao doktor u jednoj od tamošnjih bolnica. Nakon određenog vremena provedenog na radu dobija otkaz. Nezadovoljan takvom odlukom sudu u Beogradu podnosi tužbu.

  ? **Da li je sud u Republici Srbiji nadležan da odlučuje o radnom sporu protiv stranog pravnog lica koje nema predstavništvo na teritoriji Republike Srbije, stalno zastupništvo, odnosno organ kome je povereno da vrši njegove poslove**.

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

- **Vežba 8. osmišljena na osnovu obrazloženja odluke Vrhovnog suda Srbije Gž 42/87 od 28.1.1987. godine**
- Par godina nakon zaključenja braka državljani Republike Srbije odlaze da žive u rade u Francuskoj i tamo zasnivaju mesto svog prebivališta. Ubrzo nakon započinjanja života u Francuskoj među njima dolazi do brojnih nesuglasica i različitih mišljenja po pitanju značajnih životnih pitanja, te njihov zajednički život postaje otežan. Najpre supruga podnosi tužbu za razvod braka sudu u Francuskoj, a nakon toga to isto čini i suprug – podnosi tužbu za razvod braka sudu u Republici Srbiji. Po njenom mišljenju, a nakon što se konsultovala sa svojim advokatom, tužbu njenog supruga treba odbaciti budući da je ona pre njega podnela tužbu za razvod braka sudu u Francuskoj. Međutim, on tvrdi da je za razvod braka isključivo nadležan sud u Republici Srbiji, s obzirom da su i on i njegova supruga državljani te zemlje.

? **Ko je u pravu?**

Odlučujuće činjenice i njihovo utvrđenje

Prema članu 9. stav 1. Konvencije zaključene između vlade SFRJ i vlade Republike Francuske o nadležnosti i zakonu koji se primenjuje u oblasti ličnog i porodičnog prava, od 18. maja 1971. godine: tužba za razvod braka se podnosi sudu one ugovornice na čijoj teritoriji supružnici imaju svoje prebivalište u trenutku podnošenja tužbe.

Načini regulisanja privatnopravnih odnosa sa elementom inostranosti

- **Vežba 9.**
- **Odredite da li su u datim normama na <u>direktan</u> ili <u>indirektan način</u> regulisani privatnopravni odnosi sa elementom inostranosti:**
  - ✓ Strana fizička i pravna lica mogu sticati pravo svojine na pokretnim stvarima kao i domaća lica.
  - ✓ Za ugovore loji se odnose na nepokretnosti isključivo je merodavno pravo države na čijoj se teritoriji nalazi nepokretnost.
  - ✓ Sposobnost lica da se menično obaveže određuje zakon njegove zemlje.
  - ✓ Oblik i rokove protesta, kao i oblik ostalih činjenja potrebnih za vršenje ili za održavanje meničnih prava, određuje zakon na čijem se području mora podići protest ili izvršiti činjenje.
  - ✓ Forma pravne radnje u plovidbenom odnosu ocenjuje se po pravu mesta gde je radnja izvršena, odnosno gde je morala biti izvršena, ili po pravu koje je merodavno za plovidbeni odnos u celini.

Predmet MPP

- **Vežba 10.**
- **Šta čini isključivi predmet MPP?**
  - ✓ Sukob zakona koji obuhvata kolizione norme
  - ✓ Norme o sukobu jurisdikcija
  - ✓ Pravila o privatnim pravima stranaca
  - ✓ Pravila o državljanstvu
  - ✓ Međunarodno unifikovana pravila koja neposredno regulišu privatnopravne odnose sa elementom inostranosti.

Predmet MPP

- **Vežba 11.**
- **Kolizione norme su:**
  - ✓ Pravila koja merodavno određuju materijalno pravo za odnose koji se vezuju za više suvereniteta
  - ✓ Pravila koja regulišu građanskoprocesne odnose sa elementom inostranosti, pre svega *pravila o međunarodnoj nadležnosti i o priznanju i izvršenju inostranih odluka*
  - ✓ Pravila o privatnim pravima stranaca
  - ✓ Pravila o državljanstvu
  - ✓ Međunarodno unifikovana pravila koja neposredno regulišu privatnopravne odnose sa elementom inostranosti.

Predmet MPP

- **Vežba 12.**
- **Norme o sukobu jurisdikcija su:**
  - ✓ Pravila koja merodavno određuju materijalno pravo za odnose koji se vezuju za više suvereniteta
  - ✓ Pravila koja regulišu građanskoprocesne odnose sa elementom inostranosti, pre svega *pravila o međunarodnoj nadležnosti i o priznanju i izvršenju inostranih odluka*
  - ✓ Pravila o privatnim pravima stranaca
  - ✓ Pravila o državljanstvu
  - ✓ Međunarodno unifikovana pravila koja neposredno regulišu privatnopravne odnose sa elementom inostranosti.

Kolizione norme

- **Vežba 13.**
- **Koji je osnovi zadatak kolizionih normi** (u situaciji kada je jedan sporni odnos vezan za više zemalja):
  - ? **Da utvrde koje će pravo biti merodavno.**
  - ? **Da meritorno reše nastali spor.**

Kolizione norme

- **Vežba 14.**
- **Kolizione norme imaju dva osnovna elementa: pravna kategorija i tačka vezivanja.**
- **Pravna kategorija:** pod koju se podvodi konkretno pravno pitanje. SUPSUMIRANJEM ČINJENICA KONKRETNOG SLUČAJA POD PRAVNU KATEGORIJU JEDNE KOLIZIONE NORME, stvara se, zapravo, preduslov za dejstvo te norme, odnosno, može se primeniti tačka vezivanja koja nas povezuje sa merodavnim pravom.
- **Tačka vezivanja:** izdvajanje jedne odlučujuće veze koja će u konkretnom slučaju dovesti do merodavnog prava. Tačka vezivanja NEPOSREDNO ODREĐUJE PRAVO KOJE DRŽAVE TREBA DA SE PRIMENI KAO MERODAVNO, ali **sama koliziona norma** samo **posredno reguliše konkretan odnos,** problem.

Kolizione norme

- **Vežba 14.**
- **Odredite koji je od dva elementa kolizione norme (pravna kategorija ili tačka vezivanja) podvučen i boldiran u donjim normama.**
  - ✓ Za **pravnu i poslovnu sposobnost fizičkog lica** merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.
  - ✓ Za **oblik pravnog posla** merodavno je pravo države u kojoj je pravni posao preuzet.
  - ✓ Za pravnu i poslovnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo **države čiji je ono državljanin.**
  - ✓ Za oblik pravnog posla merodavno je pravo **države u kojoj je pravni posao preuzet.**

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15:**
- **Tačke vezivanja možemo klasifikovati prema nekoliko kriterijuma:**
- **Prema širini ovlašćenja, odnosno uputstvu koje daju organu koji primenjuje kolizionu normu:**
  - ✓ Neposredno vezujuće
  - ✓ Okvirne.
- **Prema složenosti u određivanju merodavnih prava:**
  - ✓ Proste
  - ✓ Kompleksne.
- **Prema mogućnosti promene tačke vezivanja:**
  - ✓ Stalne
  - ✓ Promenljive.

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15a:**
- **Podela tački vezivanja prema širini ovlašćenja, odnosno uputstvu koje daju organu koji primenjuje kolizionu normu:** neposredno vezujuće i okvirne.
- **Neposredno vezujuće** – kojima je zakonodavac sam izvršio vrednovanje mogućih oblika povezanosti jedne pravne kategorije sa raznim suverenitetima i izabrao jednu vezu koja će nas neposredno povezati sa merodavnim pravom.
- **Okvirne** – kod kojih je ovo vrednovanje bitnim delom prepušteno sudiji, a zakonodavac samo postavlja okvire i smernice.

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15a: Odredite da li su date tačke vezivanja neposredno vezujuće ili okvirne:**
  - ✓ Državljanstvo, prebivalište
  - ✓ Mesto nalaženja stvari
  - ✓ Mesto zaključenja ugovora
  - ✓ Mesto izvršenja
  - ✓ Mesto prodavca
  - ✓ Princip najtešnje povezanosti
  - ✓ Autonomija volje
  - ✓ Mesto izvršenja delikta
  - ✓ Mesto gde je pravni posao preuzet
  - ✓ Lex fori.

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15b:**
- **Podela tački vezivanja prema složenosti u određivanju merodavnih prava:** proste i kompleksne.
- **Proste** – tačka vezivanja nas vodi do jednog merodavnog prava (našeg ili stranog).
- **Kompleksne** – tačka vezivanja nas vodi do više merodavnih prava, kompleksna tačka vezivanja može biti postavljena:
  - ✓ KUMULATIVNO (sve tačke vezivanja)
  - ✓ ALTERNATIVNO (jedna ili druga)
  - ✓ SUPSIDIJARNO (jedna pa druga).

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15c:**
- **Odredite da li je u datim kolizionim normama u pitanju prosta ili kompleksna tačka vezivanja:**
  - ✓ Za materijalne uslove zaključenja braka merodavno je pravo državljanstva budućih bračnih partnera i *lex fori*.
  - ✓ U pogledu forme ugovora merodavno je bilo pravo mesta zaključenja, bilo pravo koje je merodavno za sadržaj ugovora.
  - ✓ Za dejstva braka merodavno je pravo zajedničkog državljanstva bračnih partnera. Ukoliko bračni partneri imaju različito državljanstvo, primenjuje se pravo njihovog zajedničkog prebivališta. Ukoliko bračni partneri nemaju zajedničko prebivalište, primenjuje se pravo njihovog poslednjeg zajedničkog prebivališta: a ako oni nikada nisu imali zajedničko prebivalište, merodavno će biti pravo države suda.
  - ✓ Za poslovnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo državljanstva, a u slučaju da lice nema državljanstvo, pravo njegovog domicila.

Podela tački vezivanja

- ✓ Testament je punovažan u pogledu oblika ako je punovažan po jednom od sledećih prava:
    1. Pravo mesta gde je testament sastavljan
    2. Pravo države čiji je državljanin bio ostavilac u momentu sastavljanja testamenta
    3. Pravo države čiji je državljanin bio ostavilac u momentu smrti
    4. Pravo države u kojoj je ostavilac imao domicil u vreme sastavljanja testamenta
    5. Pravo države u kojoj je ostavilac imao domicil u vreme smrti
    6. Pravo države u kojoj je ostavilac imao boravište u vreme sastavljanja testamenta
    7. Pravo države u kojoj je ostavilac imao boravište u vreme smrti
    8. Mesto nalaženja nekretnina
    9. Lex fori.
- ✓ Za meničnu sposobnost merodavno je pravo državljanstva meničnog dužnika, a ako on po tom pravu ne bi bio sposoban, primeniće se pravo države u kojoj je menična obaveza preuzeta.

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15d: Budući da nas kompleksna tačka vezivanja vodi do više merodavnih prava, te da ista može biti postavljena na više načina (kumulativno, alternativno i supsidijarno), odredite njen način postavljanja u datim kolizionim normama:**
  - ✓ Za materijalne uslove zaključenja braka merodavno je pravo državljanstva budućih bračnih partnera i *lex fori*.
  - ✓ U pogledu forme ugovora merodavno je bilo pravo mesta zaključenja, bilo pravo koje je merodavno za sadržaj ugovora.
  - ✓ Za dejstva braka merodavno je pravo zajedničkog državljanstva bračnih partnera. Ukoliko bračni partneri imaju različito državljanstvo, primenjuje se pravo njihovog zajedničkog prebivališta. Ukoliko bračni partneri nemaju zajedničko prebivalište, primenjuje se pravo njihovog poslednjeg zajedničkog prebivališta: a ako oni nikada nisu imali zajedničko prebivalište, merodavno će biti pravo države suda.
  - ✓ Za poslovnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo državljanstva, a u slučaju da lice nema državljanstvo, pravo njegovog domicila.

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15f:**
- **Prema mogućnosti promene tačke vezivanja delimo na:**
  - ✓ Stalne – tačke vezivanja koje su vremenski i prostorno fiksirane.
  - ✓ Promenljive – tačke vezivanja koje nisu vremenski i prostorno fiksirane.

- **U vezi s iznetim, odredite da li su date tačke vezivanja <u>stalne</u> ili <u>promenljive</u>:**
  - ✓ Zaključenje ugovora
  - ✓ Izvršenje delikta
  - ✓ Mesto nalaženja nepokretnih stvari
  - ✓ Mesto nalaženja pokretnih stvari
  - ✓ Državljanstvo.

Podela tački vezivanja

- **Vežba 15g:**
- **Odredite da li je u datoj kolizionoj normi sadržana <u>promenljiva</u> ili <u>stalna</u> tačka vezivanja:**
  - ✓ Za zakonsko nasleđivanje merodavno je pravo državljanstva ostavioca u momentu smrti.

Vrste kolizionih normi

- **Vežba 16: Podela kolizionih normi:**

1. Prva podela:

- ✓ **Jednostrane** – u svakom slučaju dovode do primene istog i to domaćeg prava i određuju samo opseg važenja vlastitih (nacionalnih) materijalnih normi
- ✓ **Višestrane** – u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja ukazuju na pravo bilo koje države sveta. **U uporednom pravu preovlađuju višestrane kolizione norme.**

2. Druga podela:

- ✓ **Samostalne** – ukazuju na merodavno pravo
- ✓ **Nesamostalne** – dopunjuju samostalne kolizione norme tako što sadrže objašnjenja, uputstva koja utiču na utvrđivanje konkretnog merodavnog prava (npr. norma koja govori da se neće primeniti strana norma ako su efekti njene primene u suprotnosti sa javnim poretkom).

Vrste kolizionih normi

- **Vežba 16a:**
- **Odredite da li je data koliziona norma <u>jednostrana</u> ili <u>višestrana</u>:**
  - ✓ Za stvarna prava na nekretninama primeniće se zakon mesta nalaženja stvari.
  - ✓ Za stvarna prava na nekretninama primeniće se pravo republike Srpske.
  - ✓ Za stvarna prava na nekretninama koje se nalaze u Republici Srpskoj primeniće se pravo Republike Srpske.

Vrste kolizionih normi

- **Vežba 16b:**
- **Odredite da li su date kolizione norme <u>samostalne</u> ili <u>nesamostalne</u>:**
  - ✓ U pogledu stvarnopravnih odnosa na pokretnim stvarima merodavno je pravo mesta nalaženja stvari.
  - ✓ Za vanugovornu odgovornost za štetu merodavno je pravo mesta izvršenja radnje ili pravo mesta nastupanja posledice, u zavisnosti od toga koje je od ova dva prava povoljnije za oštećenog.
  - ✓ Norma koja govori da se neće primeniti strana norma ako su efekti njene primene u suprotnosti sa javnim poretkom.